

Ora Ĵurnalo

ĴURNALO, KIU NE APERAS ĈIUTAGE, SED LEGEBLAS ĈIUTAGE

Numero 83, Aprilo 2025

La granda preĝeja patro Peter Wieselgren gardas la preĝejon
"Gustavi Domkyrka" kaj vidas kiuj venas kaj foriras.

Magazino por kulturo kaj plezuro

Bonvolu viziti nian retpaĝon:

www.esperanto-gbg.org

Enhavo

Enhavo.....	2	La tago de la gvidhundoj por blindaj personoj la 30:an de aprilo.....	12
Pri Ora Ĵurnalo.....	2	La brajla skribado ĉi-jare celebras 200 jarojn.....	13
Espeporko meditas.....	3	Brailleskriften (punktskriften) firar 200 år...	13
Tre aktuala trafikŝildo, <i>Walter Klag</i>	3	Agneta Emanuelsson forpasis la 18an de marto.....	14
Memoroj pri Aino Åberg.....	4	Valdemar Langlet – forgesita heroo.....	15
Minnen av Aino Åberg.....	4	Paret Langlet.....	16
Aino Åberg, asistanta flegistino kun sindikata intereso.....	5	La sanktulino Brigito (Birgitta), prelego en Gotenburgo dum la Internacia Virina Tago, la 8an de marto.....	17
Aino Åberg, undersköterska med fackligt intresse.....	5	Sankta Brigito, profetino kaj sanktulino, en la preĝejo de Alingsås.....	18
Jen kelkaj bildoj de 2015.....	6	Bibliotekaj trovitaĵoj, <i>Raita Pyhälä</i>	20
Här några bilder från 2015.....	6	La Historio de la Ombrello, <i>Korsos-Ferencné Kati</i>	21
Bildoj de 2017.....	7	Letero de Espoir Kasati, Lubumbaŝi, DR Kongo.....	24
Bilder från 2017.....	7	Argumento por Esperanto.....	24
Aino – en minnesvärd person!.....	7	Por nia engaĝiĝo kiel esperantistoj, ni demandas nin en la spirito de Immanuel Kant, <i>Philipp Sonntag</i>	25
Aino Åberg – Patrino Esperanto en Gotenburgo.....	8	Kallebäck – Malnova fonto en Gotenburgo.....	27
Aino Åberg – Esperanto-mor i Göteborg.....	8	Kallebäck – En gammal källa i Göteborg.....	27
Jen mia memoro de Aino.....	10	La kreskado de barboj ĉe la Vikingoj.....	30
Så här minns jag Aino.....	10		
Aino, la unua esperantisto, kiun mi renkontis.....	11		
Storspov, <i>Renate Säfström</i>	12		
Numenio, <i>Renate Säfström</i>	12		

Pri Ora Ĵurnalo

Ora Ĵurnalo estas eldonata de Esperanto-Societo de Gotenburgo por subteni la esperantobibliotekon en Stannum, Östadsvägen 68.

Redaktantoj: Siv Burell, 070-721 34 79, siv.burell@gmail.com kaj Ingegerd Granat, 073-502 53 32, ingegerd.granat@gmail.com. Fina paĝaranĝo: Andreas Nordström, arendsian@hotmail.com.

Limdato por manuskriptoj estas la 1:a en ĉiu monato. Ni deziras kontribuaĵojn pri kulturo, naturo, lingvo, vivstilo, sano, manĝaĵo kaj rakontoj en diversaj temoj.

Ora Ĵurnalo n-ro 83 ankaŭ troviĝas en versio por la poŝtelefono ĉe

www.esperanto-gbg.org/83

Espeporko meditas

- ◆ En Britio, Irlando, Kanado, Usono, Aŭstralio kaj Nov-Zelando, la tago nomiĝas **Tago de ĉiuj malsaĝuloj** aŭ Day of April Fools. En Francio, la viktimo de ŝerco de aprila malsaĝulo estas nomita un poisson d'avril = **aprila fiŝo** kaj en Skotlando gowk (**kukolo**).
- ◆ En Gotenburgo ni ne emas ŝerci, ĉar **Aino Åberg** forpasis. Por mi ŝi estas la simbolo de la gotenburga esperanto-movado. Kun ŝi tuta epoko malaperis. Por ŝi Esperanto ne estis nura hobia, sed vivstilo. "Se vi pensas ke esperanto donis ion al vi, redonu ion al ĝi!" Aino mem ja estis ŝerculino – do ne hezitu ŝerci, ne nur dum la unua de aprilo!
- ◆ En Katrineholm alia elstara esperantistino mortis – **Agneta Emanuelsson**. Ŝia libro pri Valdemar Langlet estas trezoro por kompreni kion faris sveda esperantisto por savi milojn da judoj dum la dua mondmilito.
- ◆ Philipp Sonntag, Berlino, pritraktas la fenomenon "esperantisto". Li pledas por la filozofio de Zamenhof, nome la **Homaranismo, filozofio de praktika etiko**.
- ◆ **La sveda sanktulino Brigito** estis atentita en la gotenburga klubo per prelego de Margareta kaj Andreas, kaj per muzikaj tonoj en la preĝejo Christinæ en Alingsås.
- ◆ **La fonto de Kallebäck** havas longan interesan historion.
- ◆ **Ombrello** ankaŭ povas havi interesan historion.
- ◆ **La historio de vikingoj** en Orm la Ruĝa, estas interesa. Tamen ni decidis ne finlegi ĝin en la Libro-Rondo. Tro malfacila, tro kruela, kelkaj pensas. Ekde la 1a de majo ni paŭzos ĝis aŭgusto. Tiam ni legos pli facilan libron, eble Anna de verdaj gabloj.
- ◆ Ĝis majo! / Siv

Tre aktuala trafikŝildo

Walter Klag sendis ĝin.

Siv: "Ĉu ni importu la ŝildon en Svedion?"

Ni estas konstante distritaj, nefokusitaj, ĝenitaj.

Publikigis: Eric Sarasin.

En Reutlingen (Baden-Virtembergo), ŝildo apud lernejo avertas pri saĝtelefonaj zombioj, kiuj konstante marŝas tra la stratoj kun la okuloj al siaj saĝtelefonoj.

Memoroj pri Aino Åberg – Minnen av Aino Åberg

Aino Åberg, membro de la Esperanto-Societo de Gotenburgo, forpasis la 13an de marto, 88-jara, post tempo de malsano. Por mi ŝi simbolis gravan epokon de la esperantomovado.

Ŝi lernis Esperanton en sia naskiĝlando Finnlando. Neniu gotenburgano partoprenis tiom da mondaj kongresoj por Esperanto-parolantoj, pli ol 20.

Aino Åberg, medlem i Göteborgs Esperantoförening, avled den 13e mars, 88 år gammal, efter en tids sjukdom. För mig symboliserade hon en viktig epok i esperantorörelsen.

Hon lärde sig esperanto i hemlandet Finland. Ingen göteborgare har väl deltagit i så många världskongresser för esperantotalare som Aino, fler än 20.

La tulipon "Esperanto" mi asocias kun Aino.

Foje en Lesjöfors, Aino ricevis Esperantajn bulbojn de finna esperantisto. Ial mi ankaŭ ricevis bulbojn, kiujn mi plantis en mia ĝardeno. Aino kaj Lennart Åberg loĝis sur la dua etaĝo en Tycho

Brahes gata, Gotenburgo, kiu limas kun arbara tereno. Aino plantis siajn Esperantajn bulbojn en la arbaro kaj tie prizorgis ilin.

Mi pensas, ke ŝiaj tulipoj daŭris pli da jaroj ol la miaj.

Aino estis pluvivanto, kiu postvivis malfacilaĵojn kaj akcidentojn per sia finna *sisu* (persistemo).

Miaj unuaj rememoroj pri Aino estis de Esperanto-kurso ĉe Studiefrämjandet, kie Lennart respondecis pri la edukado kaj Aino por la socia parto. Andreas Nordström partoprenis en la sama kurso kiel mi.

Sekvas intervjuo kun Aino, kiun mi faris antaŭ multaj jaroj.

Tulpanen "Esperanto" asociar jag med Aino.

En gång i Lesjöfors fick Aino esperantolökar av en finsk esperantist. Av någon anledning fick också jag lökar, som jag satte i trädgården. Aino och Lennart Åberg bodde på tredje våningen

på Tycho Brahes gata, Göteborg, som gränsar till ett skogsparti. Aino satte sina esperantolökar i skogen och pysslade om dem där.

Jag tror att hennes tulpaner klarade fler år än mina.

Aino var en överlevare, som klarat av strapatser och olycksfall med sin finska *sisu*.

Mina första minnen av Aino var från en esperantokurs på Studiefrämjandet, där Lennart ansvarade för utbildningen och Aino för det sociala. Andreas Nordström deltog i samma kurs, som jag.

Här följer en intervju med Aino, som jag gjorde för många år sedan.

Aino Åberg, asistanta flegistino kun sindikata intereso

Aino Åberg, undersköterska med fackligt intresse

Post finita edukado por asistanta flegistino Aino ricevis dungon en la hospitalo de Sabbatsberg en Stokholmo. Estis anstataŭa ofico por kolego, kiu estus libera pro gravideco. Sed la kolego abortis kaj revenis al la ofico. Ne estis planita, sed la estroj aranĝis tute novan oficon por Aino.

Siaparte Aino ekhavis spertojn, kaj de kirurga sekcio kaj de virina sekcioj.

Al Gotenburgo Aino venis kun sia edzo Lennart. Ŝi ekhavis dungon pri la flegado de kronikmalsanuloj en Lövgärdet kaj en la urĝakceptejo en la centro de Gunnared.

La intereso por sindikataj aferoj estis granda kaj ŝi laboris dum kelka tempo en la oficejo de Lillhagen. Kun la tempo ŝi ricevis tuttempan oficon en la sindikata oficejo de la Vasa hospitalo.

Okazis ke membroj povis prunti monon de la sindikata kaso. La tempoj estis duraj por multaj. Enmigrintaj laboristoj troviĝis, kaj multaj bezonis helpon, i.a. por plenigi formularojn.

La labormerkato bezonis homojn, kaj multaj studentoj povis sin vivteni per ekz. deĵori nokte.

Kune Lennart kaj Aino havis esperanto-kunvenojn kaj kursojn ĉe la studronda organizo Studiefremjandet en Gotenburgo. Du el ni en la nuna estraro de la Esperanto-Societo de Gotenburgo frekventis kursojn tie. Ni memoras ke Aino bakis mirinde bongustajn molajn kukojn kaj ke la instruado de Lennart estis amuza.

De tempo al tempo eksterlandaj esperantistoj aperis kaj ili ofte tranoktis ĉe la paro Åberg, kiu troviĝis en la registro de Pasporta Servo. Multaj venis de Orienta Germanio – ĉefe gejunuloj. Foje povus veni esperantistoj de diversaj landoj samtempe.

Je la aĝo de 63 Aino pensiigis. Pli poste, kiam la edzo Lennart estis forpasinta, Aino religis la

Efter avslutad undersköterskeutbildning fick Aino tjänst på Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm. Det var ett vikariat för en kollega, som skulle vara graviditets-ledig. Men kollegan fick missfall och kom tillbaka på tjänsten. Det var ju inte planerat, men ledningen inrättade en alldeles ny tjänst för Aino.

För Ainos del blev det erfarenheter dels från en kirurgavdelning, dels från en kvinnoavdelning

Till Göteborg kom Aino med sin make Lennart. Hon fick anställningar på långvården i Lövgärdet och på Akuten i Gunnareds Centrum.

Ainos intresse för fackliga frågor var stort och hon arbetade ett tag på expeditionen på Lillhagen. Så småningom fick hon en heltidstjänst på den fackliga expeditionen på Vasa sjukhus.

Det hände att medlemmar fick låna pengar ur fackföreningens kassa. Det var svåra tider för många. Invandrad arbetskraft fanns och många behövde bl.a. hjälp med att fylla i blanketter. Arbetsmarknaden behövde folk och många studenter kunde försörja sig genom att t.ex. ta nattvak.

Lennart och Aino hade tillsammans esperantoträffar och kurser hos Studiefremjandet, Göteborg. Ett par av oss i den nuvarande styrelsen för Göteborgs Esperantoförening har gått kurs där. Vi minns att Aino hade bakat härligt goda mjuka kakor och att Lennarts undervisning var rolig.

Då och då dök det upp utländska esperantister och de övernattade ofta hos paret Åberg, som fanns med i Pasporta Servos register. Många kom från Östtyskland - ungdomar mest. Ibland kunde det komma esperantister från olika länder samtidigt.

Vid 63 års ålder gick Aino i pension. Senare, då maken avlidit, återknöt Aino kontakten med

kontakton kun la flegado kaj deĵoris i.a. kelkajn noktojn en la hospitalo de Gunnared.

Estas ĝoje, ke Aino partoprenas en la Esperanto-sabatoj. Eĉ se la sano de Aino foje povas ŝanceliĝi, Aino ŝajne havas multe da "sisu" (fortego, persisto) kaj ŝia sperto de la esperantomondo valoras oron.

Siv

vården och hade bl.a. en del nattvak på Gunnareds sjukhus.

Det är roligt, att Aino är med på Esperanto-lördagarna. Även om hälsan kan svikta ibland, verkar Aino ha väldigt mycket sisu och hennes erfarenhet från esperantovärlden är guld värda!

Siv

Jen kelkaj bildoj de 2015 – Här några bilder från 2015

Somera esperanto en Redbergsskolan – Sommaresperanto på Redbergsskolan.

Esperantojulfesto ĉe Helfrid – Esperantojulfest hos Helfrid.

Festo por Christin en Gunnilse. Christin mem aktoris dum la festo per sia trumpeto – Fest för Christin i Gunnilse. Christin uppträdde själv under festen med sin trumpeto.

Bildoj de 2017 – Bilder från 2017

Aino havis tre bonajn najbarojn, kun kiuj ŝi ofte kunvenis. Ili estis kun ŝi ankaŭ dum ŝiaj lastaj tagnoktoj.

Mia plej favorata bildo de Aino ankaŭ estas de 2017. La esperantoklubo ekskursis al Gräfsnäs. Ni vizitis Sten Svenonius en lia somerdomo.

Aino iras kun decidemaj paŝoj al la celo.

Ŝiaj opinioj estis deciditaj. Ŝi diris kion ŝi pensis, eĉ se ne ĉiuj ŝatis tion. Per sia humuro ŝi influis la esperantan etoson de la klubo.

Kun vi, Aino, esperanta epoko en Gotenburgo foriris. Vi estis elstara persono.

/ Siv

Aino hade mycket bra grannar, med vilka hon ofta umgicks. De var hos henne också under hennes sista dygn.

Min favoritbild av Aino är också från 2017. Esperantoklubben gjorde en utflykt till Gräfsnäs. Vi hälsade på Sten Svenonius i hans sommarstuga.

Aino går med bestämda steg mot målet.

Hennes åsikter var bestämda. Hon sa det hon tänkte, även om inte alla gillade det. Med sin humor påverkade hon stämningen i klubben.

Med dig, Aino har en esperantoepok i Göteborg försvunnit. Du var en speciell person!

Aino – en minnesvärd person!

Så här minns jag (Siv) Aino:

Under många år bodde Aino på Tycho Brahes gata, först på tredje våningen, sedan på första. På tredje våningen var det ljuset och utsikten hon uppskattade.

På första våningen såg jag barn komma tätt intill hennes köksfönster för att småprata. Aino kände de flesta i kvarteret. Jag minns

också det lilla huset, mittemot hennes ingång. Där samlades man för att dricka kaffe, prata och ha second-hand-verksamhet. Saker lämnades, Aino prissatte dem, grannar kom och köpte, och Aino höll reda på vem, som hade lämnat vad, så att pengarna gick till rätt person. Jag har de gröna lådor jag köpte som ett roligt minne.

”Ordning på torpet” tyckte Aino.

En vacker frisyrrätt var en självklarhet. En bild från 2007.

Britta Rehm och Aino retades med varandra, men var ändå bästa vänner. Aino sa alltid vad hon tyckte om saker och ting, kanske inte uppskattat av alla, men Britta gillade Ainos rättframhet.

Bilder från 2014, Britta och Aino på en esperantoträff på Hökälla. Vi lyssnade på en man, som tillhörde resandefolket och berättade om sitt liv.

Aino Åberg – Patrino Esperanto en Gotenburgo Aino Åberg – Esperanto-mor i Göteborg

av familjen Granat

Mi memoras Aino'n kiel klaran virinan figuron, kiu ĉeestis en grandaj kaj malgrandaj okazaĵoj en la Esperanto-mondo. Ŝi estis ĉe kongresoj, landaj kunvenoj, vendoplacaj kunvenoj, klubaj kunvenoj, resume, kie io okazis, ŝi ĉeestis tie se nur "por iom da tempo" kiel ĉe vendoplacaj kunvenoj.

Ŝi iam klarigis al mi: Vi devas veni al Esperanto, ĉar Esperanto ne venos al vi!

Mi pensis pri kiom prave ŝi diris, mi devas klopodi, iri al kursoj, legi, studi vortojn, vojaĝi kaj renkonti aliajn, kiuj parolas Esperanton.

Jag kommer ihåg Aino som en tydlig kvinnogestalt som var närvarande i stort och smått i Esperantovärlden. Hon var med på kongresser, landsmöten, torgmöten, klubbmöten, kort sagt, där det hände något, där var hon närvarande om så bara "en liten stund" som exempelvis vid torgmöten.

Hon förklarade en gång för mig: Du måste komma till Esperanto, för Esperanto kommer inte till dig!

Jag har tänkt på hur rätt hon hade, jag måste anstränga mig, gå på kurser, läsa, plugga

Ŝi donis al mi kopion de la granda vortaro de Ebbe Vilborg. Ĝi fariĝis tre eluzita dum la tempo, sed kiam oni malfermas la unuan kovrilon, ĝi diras sur la dekstra flanko: Aino Åberg.

Mi ĉiam memoros vin, Aino, kaj tial volas dividi bildforme kelkajn el la momentoj, kiujn vi dividis kun ni.

/Ingegerd Granat

glosor, resa och träffa andra som pratar Esperanto.

Av henne fick jag ett exemplar av Ebbe Vilborgs stora ordbok. Den har med tiden blivit mycket sliten men när man öppnar första pärmen står där skrivet på högersidan: Aino Åberg.

Jag kommer alltid att minnas dig Aino och vill därför i bildform dela några av de stunder som du delade med oss.

Ĉiam bona amikino

En ĉiuj kafopaŭzoj kaj similaj, estis Aino kiu aranĝis ĉion, faris kafon, aranĝis la tablon kaj servis. Ŝi kutime ne sidis ĉe la tabloj, ŝi aranĝis propran kafejon apud la kuirejaj tabloj, por ke ŝi povu servi kaj helpi. Sed ne estis kvazaŭ ŝi agas kiel kuireja servistino, ŝi anstataŭe estis *dommastrino!*

Ŝi ĉiam estis trankvila kaj sekura. En renkontiĝo kun Sten Svenonius, en lia somerdometo, ni iam ludis ĵetkuban ludon, kiun ni faris kun instrukcioj en Esperanto. Oni devis movi la pecojn laŭ vojo, kie estis obstakloj survoje. Oni povus foje esti devigita reiri aŭ resti. Je unu momento, Aino devis retroiri kvin paŝojn, fojon post fojo post fojo! Samtempe, kelkaj aliaj ludantoj devis reveni al la deirpunkto, denove kaj denove! Kompreneble, ĉi tie estis iom da malkontento,

Alltid en god väninna

Vid alla kaffestunder och liknande så var det Aino som ordnade med allt, koka kaffe, duka och servera. Hon satt oftast inte med vid borden, hon ordnade en liten egen fikaplats invid köksbänkarna så att hon kunde servera och hjälpa till. Men det var inte så att hon agerade kökspiga, hon var i stället *husmor!*

Hon var alltid lugn och samlad. Vid en träff hos Sten Svenonius, i hans sommarstuga, spelade vi en gång ett tärningsspel som vi hade gjort med instruktioner på esperanto. Man skulle flytta pjäserna längs en bana där det fanns hinder på vägen. Man kunde ibland bli tvungen att gå tillbaka eller stå kvar. Vid ett tillfälle fick Aino gå tillbaka fem steg, gång efter gång efter gång! Samtidigt blev ett par andra spelare tvungna att återvända till startpunkten, också gång efter gång! Här blev det förstås lite missnöje, men inte hos Aino,

sed ne por Aino, ŝi nur diris, ke "ni povas longe daŭri ĉi tie, ni havas multe da manĝaĵo!"

Kiam Aino ne plu povis veni al niaj renkontiĝoj, ni anstataŭe komencis viziti ŝin unufoje monate kaj doni al ŝi la lastan numeron de "Ora Ĵurnalo". Plejofte estis mi, Lasse, kiu iris, sed foje estis la aliaj, Ingegerd, Christin kaj Zakia. Mallonga babilado, sed ŝi ĉiam estis same dankema pro la revuo.

Dum ŝiaj lastaj semajnoj de vivo, ŝi vivis en la Geråshus Prizorgo-kaj-flegejo. Zakia, Christin kaj mi vizitis ŝin tie kun "Ora Ĵurnalo". Ankoraŭ mankis al ŝi pentraĵo el sia bela kolekto, sed ŝi ĝojis, ke de sia fenestro ŝi povas rigardi supren al la monto, kie ŝi ĉiam loĝis. Dankon, Aino, pro via aminda personeco kaj ĉiuj bonegaj momentoj!

/Christin kaj Lasse

hon sa bara att "här kan vi ju hålla på länge, vi har ju gott om mat!"

När Aino inte längre kunde komma med på våra träffar så började vi i stället besöka henne en gång i månaden och ge henne det senaste numret av "Ora Ĵurnalo". Oftast var det jag, Lasse, som gick, men ibland var det andra, Ingegerd, Christin och Zakia. En kort pratstund, men hon var alltid lika tacksam för tidningen.

Under sina sista veckor i livet bodde hon i Geråshus Vård-och-omsorgsboende. Zakia, Christin och jag besökte henne där med en "Ora Ĵurnalo". Hon saknade ännu någon tavla från sin fina samling, men hon var glad att hon från sitt fönster kunde se upp mot berget där hon alltid hade bott. Tack, Aino för din härliga personlighet och alla fina stunder!

Jen mia memoro de Aino – Så här minns jag Aino

de Ralf Jalming

Mi renkontis Aino Åberg la unuan fojon cirkaŭ 1980.

Mi memoras ŝin en la mondkongreso en Stockholm 1980, kie ŝi laboris inter alie kiel pordgardanto!

Poste mi renkontis ŝin en diversaj kursoj kaj renkontiĝoj kiujn ŝi kaj ŝia edzo Lennart

Jag träffade Aino första gången omkring 1980.

Jag kommer ihåg henne från världskongressen i Stockholm det året där hon tjänstgjorde bl.a som dörrvakt.

Senare träffade jag henne på olika kurser och tillställningar som hon och hennes man Lennart anordnade. Hon var aldrig sen med

aranĝis. Ŝi ĉiam diris ŝian opinion pri ĉio.
Kelkfoje eble tro sincere!

En pli maljunaj jaroj ŝia bonhumora kaj ŝerca flanko pli aperis kaj oni ofte ridis bone en ŝia akompano. Mi memoras ŝin kun multe da varmo!

att säga sin åsikt. Kanske lite för uppriktigt ibland!

På senare år kom hennes humoristiska sida fram mera och hon var aldrig långt ifrån ett roligt skämt. Man hade aldrig tråkigt i hennes sällskap. Jag minns henne med värme.

Ralf kaj Aino dum kunveno en kafejo Rosencaféet – Ralf och Aino under en träff på Rosencaféet.

Aino, la unua esperantisto, kiun mi renkontis

de Andreas Nordström

Aino estas la unua esperantisto kiun mi renkontis. Estis en 1982, mi kredas, en la subtegmenta placo Nordstadstorget en Gotenburgo, kie ŝi kaj Lennart havis ekspozicion pri Esperanto.

Mi tie aliĝis al la semajnfinaĵoj de Lennart Åberg, en kiuj ankaŭ Siv partoprenis (vidu ŝian artikolon).

Aino sciis bone elturniĝi el ĉiaj strangaj okazaĵoj. Ŝi rakontis ke iam ŝi kaj Lennart havis eksterlandan esperantogaston kiu odoraĉis terure. Lennart, ĉiam tre afabla kaj tolerema, sidis konversacianta kun la gasto, sed Aino ne eltenis esti en la sama ĉambro. Sed ŝi trovis elturniĝon, ŝi diris al la gasto ke ili havas la kutimon en ilia hejmo ĉiam baniĝi antaŭ la tagmanĝo. Do, la gasto banis sin kaj ne plu odoraĉis.

Por Aino Esperanto estis grava afero. Ŝi ne ŝatis se iu rigardis Esperanton nur kiel hobion. Ŝi diris, se Esperanto donas al vi ion bonan, vi ankaŭ redonu ion bonan al Esperanto.

Storspov – Numenio

de Renate Säfström

Dessa fantastiska fåglar!

Storspov söker något ätbart i det iskalla vattnet.

Emellanåt halkar den till på iskanten och då blir vingarna ett gott stöd för balansen.

Ĉi tiuj mirindaj birdoj!

Numenio serĉas ion manĝeblan en la glacia akvo.

Foje ĝi glitas sur la rando de la glacio kaj tiam la flugiloj fariĝas bona subteno por ekvilibro.

La tago de la gvidhundoj por blindaj personoj la 30:an de aprilo

La Societo de Blinduloj – nuntempe nomita Landa Federacio de Vidhandikapuloj – (Synskadades Riksförbund) fondiĝis de blindaj manlaboristoj jam en 1889 por aktualigi la problemojn de vidhandikapuloj.

La kalendaro enhavas bildojn pri estontaj gvidaj hundoj – ankoraŭ nur idoj.

Dekstre: Oni trejnos la du labradoridojn Cibo kaj Casa, por eble fariĝi gvidhundoj. Alia kariero por labradoroj povus esti servo al la polico kiel narkotikohundo, savhundo kaj servohundo por homoj kun diversaj problemoj – ekz. por trankviligi infanojn en hospitalo.

Kvin viron som ledarhund används i labradorer som narkotikahund, räddningshund och servicehund. Cibo och Casa tränas för att kunna bli ledarhundar i Skandinavien.

April 2025						
Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lördag	Söndag
31	1 Måttel, Petter	2 Svensk, Ingemar	3 Svensk, Petter	4 Måttel, Petter	5 Punk, Ulf	6 Punk, Petter
7 Punk, Petter	8 Punk, Petter	9 Punk, Petter	10 Punk, Petter	11 Ulf, Petter	12 Punk, Petter	13 Punk, Petter
14 Punk, Petter	15 Punk, Petter	16 Punk, Petter	17 Punk, Petter	18 Punk, Petter	19 Punk, Petter	20 Punk, Petter
21 Punk, Petter	22 Punk, Petter	23 Punk, Petter	24 Punk, Petter	25 Punk, Petter	26 Punk, Petter	27 Punk, Petter
28 Punk, Petter	29 Punk, Petter	30 Punk, Petter	1	2	3	4

Gvidhundoj lernas kunlabori kun siaj posedantoj per aparte ellaborita dresado kaj trejnado.

Kiam la hundo laboras ĝi portas blankan jungilaron. Krom la posedanto, neniu tiam devas karesi la hundon.

/Siv

La brajla skribado ĉi-jare celebras 200 jarojn Brailleskriften (punktskriften) firar 200 år

Mi uzis informojn de Interreto kaj de la kalendaro 2025 eldonita de Synskadades Riksförbundet – la landa federacio de vidhandikapuloj.

/Siv

Louis Braille, naskiĝis la 4-an de januaro 1809 en Coupvray apud Parizo, mortis la 6-an de januaro 1852 en Parizo, estis franca instruisto de blinduloj kiu kreis la brajlan skribon (brajlo).

Ludoviko estis blindigita per akcidento en la selistejo de sia patro kiam li estis trijara. Kiam Ludoviko estis dekjara, li estis sendita al Parizo al blindullejnejo. Tie li lernis tralegi sistemon de altigitaj ordinaraj literoj. Sed ĝi estis malfacile uzebla. Kiam Ludoviko estis 14-jara, liaj gepatroj mortis en epidemio.

Li lernis ludi la orgenon kaj instruis aliajn vidhandikapitojn, kaj dediĉis sin tute al instruado de vidhandikapitoj ĉe la Pariza Instituto por Blinduloj, kie li estis dungita kiel instruisto en 1828.

Kun la tempo, Ludoviko elpensis utilan brajlan skribon por blinduloj. Ĝi baziĝis sur ses punktoj, kaj kombinante ilin, oni povis produkti ne nur diversajn literojn kaj nombrojn, sed ankaŭ muzikan notacion.

Ludoviko bezonis tri jarojn da eksperimentado por disvolvi ĉi tiun skriban lingvon por neviduloj. En 1829 li prezentis sian inventaĵon al profesoroj kaj instruistoj en diversaj blindullejnejoj, sed ili rifuzis havi ion ajn

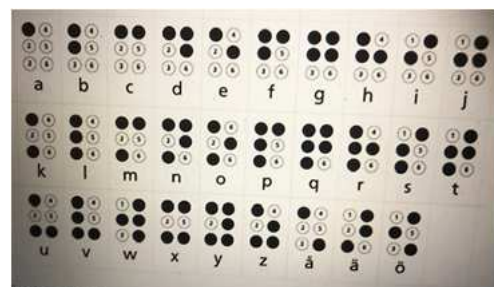
Jag har använt information från internet och från Synskadades Riksförbunds kalender 2025.

/Siv

Louis Braille, född 4 januari 1809 i Coupvray nära Paris, död 6 januari 1852 i Paris, var en fransk blindlärare som skapade Brailleskriften (punktskrift).

Louis blev blind genom en olycka i faderns sadelmakeri när han var tre år gammal. När Louis var tio år sändes han till Paris till en skola för blinda. Där lärde han sig läsa genom ett system med upphöjda vanliga bokstäver. Men det var svårt att använda. När Louis var 14 år dog hans föräldrar i en epidemi.

Han lärde sig spela orgel och undervisade andra synskadade, och ägnade sig helt åt att undervisa synhandikappade vid Paris institut för blinda, där han anställdes som lärare 1828.

Med tiden hade Louis utarbetat en användbar punktskrift för blinda. Den baserades på sex punkter, och genom att kombinera dem kunde man få fram inte bara olika bokstäver och siffror utan även notsystem för musik.

rilaton al la afero, kaj malpermesis al li uzi ĝin en sia instruado.

Louis Braille mortis antaŭ ol lia sistemo iĝis vaste akceptita kaj mondfama. Hodiaŭ, brajlo estas la domina skriba lingvo por vidhandikapitoj.

Oni povas legi brajlan tekston per komputiloj.

Brajla ekrano estas helpa aparato uzata en kombinaĵo kun ekranlega programo, kiu konvertas la tekston al brajlo.

La brajla ekrano konektas al komputilo, tabulkomputilo aŭ poŝtelefono. Se la studento elektas ciferecan formaton, li ankaŭ povas aŭskulti la tekston per parolsintezo.

Det hade tagit Louis tre år av experimenterande att utveckla detta skriftspråk för icke-seende. Han presenterade 1829 sin uppfinning för professorer och lärare på olika blindskolor, men de vägrade att ha med saken att göra och förbjöd honom att använda det i sin undervisning.

Louis Braille dog innan hans system blivit allmänt accepterat och världsberömt. Idag är Brailleskriften det helt dominerande skrivspråket för synskadade.

En punktskriftsskärm är ett hjälpmedel som används i kombination med ett srmläsningprogram som omvandlar texten till punktskrift. Punktskriftsskärmen kopplas till dator, surfplatta eller telefon. Om eleven väljer ett digitalt format så kan hen också lyssna på texten med hjälp av talsyntes.

Agneta Emanuelsson forpasis la 18an de marto

av Roland Eriksson

Mi bedaŭrinde devas anonci, ke mia amata Agneta Emanuelsson mortis la 18-an de marto, 2025.

Ŝi estis tre aktiva kaj engaĝita persono en multaj agadoj. Ŝi certigis ke minoj estis forprenitaj per UN, skribis libron pri Valdemar Langlet, lernis kaj instruis Esperanton ktp.

Kiam mi renkontis ŝin per la danco kaj ni fariĝis paro, mi devis lerni Esperanton por ke mi povu partopreni en UK. Tiam ŝi ankaŭ devis lerni fariĝi radioamatoro (ŝia signalo SA5YLX) kaj fariĝi FRO (ŝi jam estis aŭto-korpusano).

Estis multe da dancado en la jaroj kiujn ni ricevis kune.

Ni plejparte dancis malnovajn kaj popolajn dancojn. Ripozu en paco!

Roland
e-mail: sm5tey@gmail.com

Vår älskade

Agneta Emanuelsson

* 9 augusti 1940

har lämnat oss i
stor sorg och saknad

18 mars 2025

ROLAND
BARN
Barnbarn

Övrig släkt och vänner

Älskad och saknad

Begravningen äger rum i
Skogskapellet, Katrineholm
torsdag den 24 april
klockan 13:00.

Minnesstunden sker i
kretsen av de närmaste.

Se fonus.se/minnessidor

Jag måste tyvärr meddela att min älskade Agneta Emanuelsson har dött 18 mars 2025.

Hon var en mycket aktiv och engagerad person i många aktiviteter. Hon såg till att det rövdes minor via FN, skrev en bok om Valdemar Langlet, lärde sig och lärde ut Esperanto m.m.

När jag träffade henne via dansen och vi blev ihop behövde jag lära mig Esperanto för att kunna vara med på UK. Då fick hon också lära sig att bli radioamatör (hennes signal SA5YLX) och bli FRO:are (hon var redan bilkårist).

Mycket dans har det blivit under de åren vi har fått tillsammans. Vi dansade mest gammal- och folkdans. Vila i frid!

Roland

Agneta kaj Roland vizitis Gotenburgon en majo 2018 por rakonti pri Valdemar Langlet. Jen ŝia prelego (el *Ora Ĵurnalo* n-ro 8):

Valdemar Langlet – forgesita heroo

Agneta Emanuelsson kaj **Roland Eriksson**, ambaŭ el Katrineholm, ĉeestis la Esperanto-Societon, sabaton 5 majo. Agneta kunportis sian libron pri Valdemar Langlet kaj kelkajn lumbildojn, kiujn Roland montris.

La titolo *Valdemar Langlet – forgesita heroo?* finiĝas kun demandosigno. Eble Valdemar Langlet en Svedio estis "en ombro" de Raoul Wallenberg, sed en Hungario, strato kaj lernejo estis nomitaj laŭ li. En

Upsalo ni havas la Langlet-parkon. La skribo de Agneta estis publikigita de "Västra

renkontis Mikael Engström, parencon de Alex Langlet. Mikael estas redaktanto de la revuo *Tillit*, kun nur pozitivaj novaĵoj. Biologie, ili ne estis rilataj, sed la avino de Mikael estis adoptita de Alex Langlet kaj elkreskis en Spetebyhall. Mikael sciis, ke Valdemar Langlet estis esperantisto, kaj kiam li aŭdis la vorton Esperanto, li kontaktis nin. Mikael estis en Budapeŝto plurajn fojojn por serĉi la spurojn de sia parenco.

Sörmlands Kultur- & Guide-förening".

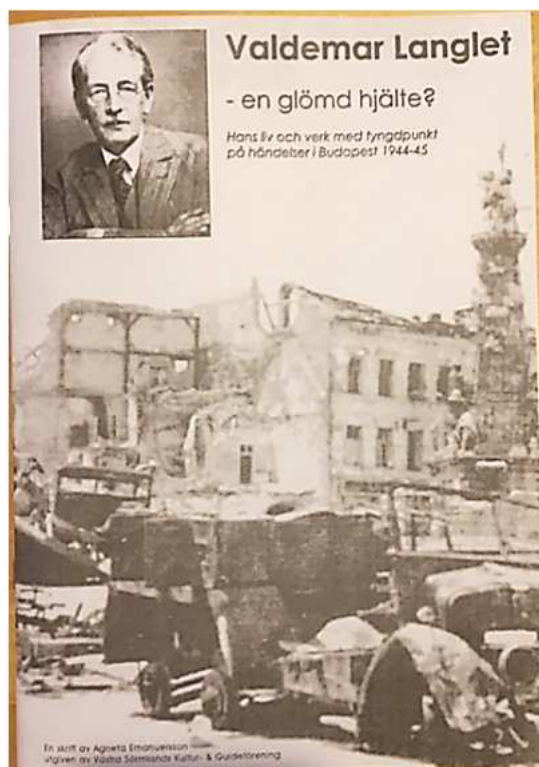
Agneta kaj Roland loĝas en Katrineholm kaj ne malproksime estas la bieno Spetebyhall, Lerbo, kie Valdemar naskiĝis en 1872 kiel la plej juna el

kvar fratoj. La patro estis arkitekto kaj la patrino verkisto. Ŝi estis unu el la fondintoj de la revuo *Idun*. La du plej aĝaj fratoj Filip kaj Abraham fariĝis sciencistoj, la tria, Alex, iĝis artisto.

Parentezo:

Kiam Margareta, Ingegerd kaj mi iam sidis sur la trajno de Gotenburgo al Skövde ni

Kiam ni parolas pri Valdemar ni ne forgesu lian edzinon Nina!

Paret Langlet

*Jag citerar fritt från
Agnetas skrift:*

Valdemar tog studenten i Stockholm som den yngste i sin klass och fortsatte sina studier i Uppsala.... Som 15-åring lärde han

sig Volapük, och då Zamenhofs lärobok (1887) hade översatts till svenska, blev Esperanto en del av hans liv. Tillsammans med några studentkamrater bildade han Sveriges första och Europas andra esperantoklubb 1891. Tillsammans med en rysk esperantist blev han redaktör för esperantorörelsens gemensamma tidning.

Tillsammans med en studentkamrat bestämde Valdemar 1895 att per cykel ge sig ut i världen för att pröva esperanto. De besökte Finland, Ryssland, Turkiet, Österrike och Ungern. Redan året därpå var Valdemar tillbaka i Ungern.

I Odessa, Ryssland, besökte de esperantovännerna Nikolaj Borokovko och hans blivande hustru Antonina, som tog väl hand om de båda studenterna. 1896 födde Antonina dottern Nina, som långt senare (1925) kom att bli Valdemars andra hustru, sedan den första, finska Signe Blomberg, avlidit.

Nina fick en musikutbildning i Sverige. Hon trivdes inte så bra, så paret flyttade till Budapest, där Valdemar 1932 fick ett lektorat i svenska. De blev centrum i ett livligt kultur- och sällskapliv, där även många judar fanns med bland vännerna. Detta blev säkert avgörande för deras fortsatta liv. En av besökarna 1936 var kronprinsessan Louise, vars besök Valdemar arrangerade. Hon stannade i fem veckor och många andra kom för att hålla konserter och delta i kulturarrangemang, utställningar och annat.

Langlet är bland annat känd som en av de drivande krafterna i den stora räddningsaktion för judar och andra av nazisterna förföljda personer som genomfördes i Ungern under slutet av andra världskriget. När Nazityskland ockuperade Ungern 1944 hade paret Langlet redan bott i landet i över tio år. Valdemar hade översatt ungerska böcker till svenska. Paret hade alltså inga problem med att tala ungerska. Genom sin position som kulturattaché på den svenska legationen i Budapest och som varandes Svenska Röda Korsets delegat i Ungern kunde han tillsammans med sin hustru Nina hjälpa till att rädda tusentals personer från nazisternas förföljelser genom att utställa svenska skyddsdokument och föra flyktingar till hus och kloster som låg under Röda Korsets beskydd. Valdemar och Nina förlorade allt de ägde i Budapest och flyttade till Sverige efter att den sovjetiska armén nått fram till Budapest. Valdemar blev 1944 av prins Carl utsedd till chefsdelegat för Svenska Röda Korset, då Folke Bernadotte inte fick tillstånd av den ungerska regeringen att komma. Hus med Röda Korsets skyltar respekterades för det mesta av nazisterna – men inte alltid. Makarna Langlet stod, efter de s.k. pilkorsarnas maktövertagande i oktober 1944, på "dödslistan". De kom i alla fall lyckligt hem till Sverige, men helt utan pengar. Så småningom fick Valdemar en liten pension av staten som tack för sina insatser. Nina arbetade som pianolärare, men hemmet var fattigt.

Det finns mycket mer att berätta, men jag kan förmedla kontakt med Agneta Emanuelsson, om du vill köpa hennes skrift.

/Siv Burell

La sanktulino Brigito (Birgitta), prelego en Gotenburgo dum la Internacia Virina Tago, la 8an de marto

Kune Andreas kaj Margareta prelegis pri la sanktulino de tuta Eŭropo, nia Brigito, kiu fondis novan kongregacion kaj, per sia filino la beata Katarina, la monaĥejon en Vadstena. La inaŭguro okazis en 1384.

Ni esperantoklubanoj kun intereso aŭskultis la prelegon la 8an de marto pri tiu unika

virino, kiu dank' al revelacioj kun mezaĝoj de Dio, tre influis la politikon, ne nur en Svedio, sed ankaŭ en Eŭropo.

Ingegerd faris la bildojn pri Andreas Nordström kaj Margareta Andersson.

En [Ora Ĵurnalo n-ro 75](#), p. 22, vi povas vidi tekston kaj bildojn de la prelego.

Andreas kaj Margareta finis la prelegon per la Preĝo de Birgitta:

HO SINJORO, venu baldaŭ kaj lumigu la nokton. Kiel mortantaj sopiras, tiel mi sopiras al vi. Diru al mia animo ke nenio okazas, sen via permeso, kaj ke nenio kion vi permesas estas senkonsola. Ho Jesuo, Filo de Dio, vi kiu staris senparola antaŭ viaj juĝantoj, retenu mian langon, ĝis mi povos pripensi kion kaj kiel mi parolu. Montru al mi la vojon, kaj donu al mi la volon iri ĝin. Estas riske heziti kaj danĝere plui. Do plenumu mian deziron kaj montru al mi la vojon. Mi venas al vi, kiel la vundito venas al la kuracisto. Donu, ho Sinjoro, al mia koro pacon. Amen.

La preĝo de Birgitta

Sankta Brigito, profetino kaj sanktulino, en la preĝejo de Alingsås

de Siv Burell

En **Christinæ Preĝejo**, Alingsås, oni la 22an de februaro festis la sanktulinojn Brigito.

Kun multe da identiĝo la aktorino **Stina Ekblad** legis la tekstojn.

Schola Gothia, vokala kvarteto plenigis la tutan preĝejon per siaj voĉoj.

La kvarteto kantis gregorianan plurvoĉan muzikon el la 14a kaj 15a jarcentoj. La mezepokaj tekstoj faris ke oni sentas mondon de pasio kaj novaj sonoroj.

Birgitta Birgersdotter de Svedio (1303–1373), poste sankta Brigito, estis persono kiu gajnis famecon kaj respekton tra tuta Eŭropo. Naskita en la nobelaro, ŝi ne hezitis prelegi por reĝoj. Ŝi persvadis la papon moviĝi al Romo. Ŝi peris por interpacigi inter militoj sur la kontinento.

Sankta Brigito enmiksitis sin en kaj grandaj aferoj kaj etaj detaloj.

Pri la vestoj de la monaĥinoj ŝi tre ekzakte priskribis ĉion.

Ŝiaj pli ol 600 vizioj kondukis al ŝia kanonizado dek ok jarojn post ŝia morto.

Fine mi citas kelkajn el la tekstoj, kiujn Stina Ekblad recitis:

Ave maris stella

Estu sankta, stelo de la maro, ho milda patrino de Dio
Ĉiam senmakula Virgulino, pordego de la ĉielo, vi beata.

La nomo de Eva estas inversigita al "Ave" de la anĝelo
Paco denove povas kunigi la teron kun la ĉielo.

Gaude Birgitta

Ĝoju Birgitta, ricevu nian laŭdan kanton, konduku nin el la valo de malfeliĉo al malvarmeto kaj paco.

Ave maris stella

Hell dig havets stella, o Guds milda moder
Alltid rena Jungfru, himlens port, du sälla.

Evas namn blir omvänt genom ängelns "Ave"
Fred kan åter sluta jord och himmel samman.

Gaude Birgitta

Gläd dig Birgitta, mottag vår hyllningssång, led oss från olyckans dal till svalkan och friden.

Missus Gabriel

Ŝi, kiu naskas, ne konas la patron,
Kaj ŝi kiu neniun viron spertis
suferis nek doloron nek grandan penon
kiam ŝi naskas sian filon.

Vi aŭdas la signon de la nova interligo:
Nur kredu, kaj tio sufiĉas!
Vi ne rajtas malligi lian ŝuŝnurojn.

Granda kaj stranga signo estas en la arbetaĵo
kaj en la fajro
Neniu aliru mallerte
kun ŝuoj sur la piedoj.

Rubens rosa

En la polvo kaŝiĝas la altvalora oro,
kiu solvu la mondan ŝuldon
kiam Kristo kuŝiĝas en la teron
kaj oni ne plu kredas je la vivo.

Sed la espero de la junulino ne estingiĝis,
kvankam la homamasoj neis
sola ŝi fidele gardis,
fidante la potencon de la Sinjoro.

La kolombo kiu portis al Noa
sian mesaĝon pri savo baldaŭa,
proklamis la novan pacon,
kiu fluis de lia Patrino, kore pura.

Rubens rosa latine

Rubens rosa på latin

Missus Gabriel

Hon, som föder, känner inte fadern,
Och hon som ingen man har känt
lider varken plåga eller vedermöda
när hon föder sin son.

Du hör det nya förbundets tecken:
Tro blott, och det är nog!
Du har inte rätt att upplösa hans skorem.

Ett stort och märkligt tecken finns i busken
och i elden
Må ingen nalkas oskickligt
med skor på fötterna.

Rubens rosa

I stoftet göms det dyra guld,
som skulle lösa världens skuld
då Kristus läggs i jorden ner
och man ej tror på livet mer.

Men jungfruns hopp ej slocknade,
fast skarorna förnekade
allena hon höll troget vakt,
förtröstande på Herrens makt.

Den duva som till Noa bar
sitt budskap om en räddning snar,
förkunnade den nya fred,
som strömmade från hans Moder ren.

3.

A
I-le- lú- ia.
O Ma-rí- a, rubens ro- sa, de-li-
cá-tum lí-li- um; dulcis, mi- tis, et formó-
sa, summum ce-li gáudi- um; tu cella Christi
lu-ci- da tu, vi-tis co- pi- ó- sa; exáu- di nos mí-
se-ros, et o-ra pro no- bis. Pi- a
et perduc nos ad fí-li- um tu- um, Vir- go Ma-rí- a.

Bibliotekaj trovitaĵoj

de Saliko (Raita Pyhälä)

En Helsinki/Helsingfors troviĝas preskaŭ 40 bibliotekoj. La ĉefa urbobiblioteko nomiĝas *Oodi* (pretiĝis en 2018), proksime al la *Ĉefa fervoja stacidomo*. En Oodi oni povas ne nur serĉi kaj prunti librojn sed ankaŭ havigi al si kvietan laborejon aŭ ĉambron por oficiala kunsido, ludigi siajn etulojn surtapiŝe interparolante kun aliaj gepatroj, profiti de kafejo kaj restoracio, legi multlingvajn aforismojn sur muro, renkontadi geamikojn, aŭskulti muzikon. Bibliotekoj ne plu estas lokoj, kie oni nur silentu. Ĉiutage la pruntintoj redonas pli ol 1300 (ne)legitajn librojn, kiujn la bibliotekistoj trafoliumas por kontroli, ke ili estas nedifektitaj kaj puraj.

Io kion ili trovis

Kelkajn el siaj plej surprizaj trovitaĵoj la bibliotekistoj eksponas sur tabulego en baza etaĝo, kiun nur la stabo rajtas eniri. La tabulego larĝas 7 metrojn kaj altas 3 metrojn.

En la gazeto *Helsingin Sanomat* 21.2.2025 aperis fotoj kaj artikolo pri ĝi. Inter la plej neatendeblaj aĵoj en la redonitaj libroj troviĝas ekzemple monbiletoj finnaj kaj fremdlandaj, identigiloj (tiuajn la biblioteko povas redoni al la pruntintoj), kvitancoj, kombilo, ŝtrumpeto, medikamentaj piloloj,

rentgenfoto pri ies ovarioj, kondomujo, razila klingo, orempurigiloj, tranĉaĵo el tre grasa kaj sala kolbaso *meetwurst*, buterpano, por ne mencii kartojn, slipetojn, fotojn kaj verajn legmarkilojn. En iu poemaro la leganto manskribis siajn proprajn poemojn, evidente esperante legontaron. Kelkfoje la trovitaĵo povas eĉ timigi: bibliotekistino trovis en la kontrolenda libro drog-injektilon plena de droga likvaĵo. Nova maniero disdoni kaj vendi drogojn.

Saliko

Artikolo de mia hungara Esperanta amikino **Korsos-Ferencné Kati**, pri la historio de Ombrello. Mi legis ĝin kaj trovis ĝin interesa. *Raita Pyhälä*

La Historio de la Ombrello

La ombrello el oriento ekiris al ĝia konkera vojo. La ombreloj originitaj el Ekstremoriento donis ŝirmon kontraŭ la sunradioj kaj la pluvoj. La unua reproduktado estas konata el Ĉinio el la 11-a jarcento a. K.

Sur la tombo de la cezaro Ĉiu Ĉin Ŝi Huang-ŝi videblas la ĉaro de la Argilarmeo, sure oni sekure fiksas la ombrelon donantan ombron en la jaro 210 a.K.

Laŭ la arkeologiaj trovaĵoj la ombreloj defendantaj kontraŭ la bruligitaj sunradioj estis uzitaj en Babilonio kaj en Egiptio jam en la epoko de la faraonoj. En la antikva epoko en Japanio kaj Ĉinio estis granda kulto pri la bambukanfustojn havantaj majstraj, artkvalitaj ombreloj, kiuj pretiĝis el kolorigita silko aŭ el densteksita kotono.

En Eŭropo pli malfrue disvastiĝis la praktika ilo, kiu ŝirmis kontraŭ la sortoŝanĝoj de la vetero. La unuan ne rigidan refermeblan ombrelon la brita John Beale patentigis en la fino de la 18-a jarcento en 1786.

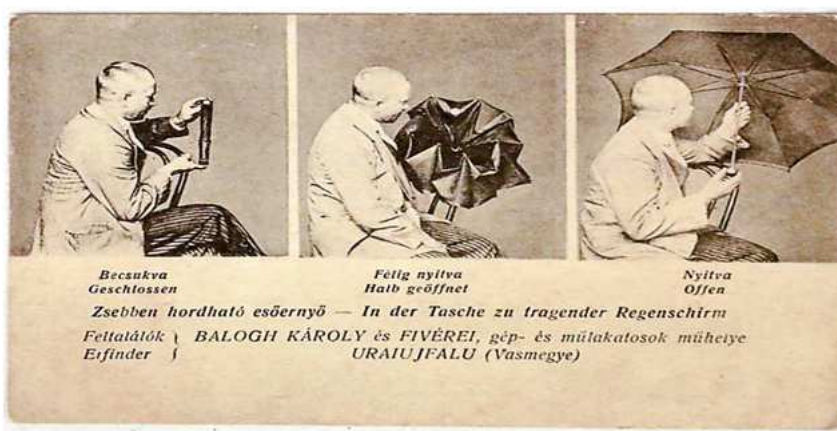
Sekvis la lumperiodo de la ombreloj, nome ĝis 1840 ĉ. 40 diversajn ombrelojn patentigis la inventistoj. Sed la longajn tenilojn de ĉi tiuj ombreloj ankoraŭ ne eblis kunŝovi. La inventado de la kurta, moderna, eta, kuntirebla ombrelo atendiĝis mem preskaŭ dum unu jarcento. En la departemento Vas en la strangnoma vilaĝo Ostffyasszonyfa naskiĝis en 1881 la talenta Karolo Balogh.

Li en Sárvár lernis la maŝinmuntistometion, poste en Sopron, Vieno kaj Badeno evoluigis sian scion kaj metis majstroekzamenon en 1905. Post la unua mondmilito kun sia frato Kolomano ili maŝinmuntistan uzinon malfermis en la Vas-departementa vilaĝo Uraiújfalu. Krom la tagaj rutinlaboroj ili kaprompis pri novecigoj. Ĉi-maniere naskiĝis komence de la 1920-aj jaroj la genia ideo de la kunŝovebla eta ombrelo, kiu trovas lokon en aktaĵoj. Ili en 1923 patentigis la inventaĵon.

Ostffyasszonyfa.

La dokumento pri la fabrika marko estis legitimite per la reĝa notario de Szombathely. La kunŝovebla ombrelo baldaŭ ricevis patentan protektatecon en la najbaraj Aŭstrio, Germanio, kaj ankaŭ en Pollando, Belgio kaj Francio. Poste ĉi tio okazis en Britio kaj Usono. La fratoj

komencis la fabrikadon en Uraiújfalú, kaj ili persiste serĉis hungarajn fabrikantojn. Malgraŭ la reklamoj ilia penado estis sensukcesa.

Do ilia atento turniĝis al eksterlando. Tie oni rapide rimarkis la eminentan komercan eblecon kaŝatan en la inventaĵo. La patentaj licencioj plimultiĝis. La poŝombrelo konkeris la mondon, dume hejme oni forgesis la nomon de la trovemaj hungaraj inventistoj.

Sed antaŭ nelonge en Uraiújfalú oni revivigis la memoron de la Balogh-fratoj.

La vilaĝo fieras pri la fratoj, oni aranĝas ombrelo-festivalojn memorigante, ke la kunŝovebla ombrelo ĉi tie komencis sian konkeran vojon.

Uraiújfalú.

Letero de Espoir Kasati, Lubumbaŝi, DR Kongo

En pli fruaj numeroj de ORA ĴURNALO ni legis pri la vivo de Espoir Kasati. Li daŭre studas komputikon, nun havas edzinon kaj translokiĝis al nova apartamento.

Espoir Kasati
till mig, Martin, Vida, Alfred

Kara Siv,

Mi tre ĝojas legi vian mesaĝon. Same ĝojas ke finfine vi trovas komforta la domon en kiun vi translokiĝis. Jes, certe, vi jam estas maljuna kaj tiu via granda domo bezonis pli da zorgo ol via forto povas oferti!

Post mia vizito ĉe Martin Strid mi ĝojis viziti vin kvankam ne eblis longe resti en Gotenburgo, sed almenaŭ mi eluzis la okazon por plenumi unu el mia plej granda amaso da revoj: renkonti miajn amikojn!

Post Gotenburgo mi kongresis kun aliaj junuloj en Ŝventoji, kie min renkontis Vida, ŝiaj Edzo kaj Filino fine de la kongreso. Mi pasigis kvin tagojn da vera turismo en Litovio. Jes, vere turismi ĉar mi vizitis ĉiujn iamajn kaj nunajn ĉefurbojn de Litovio. Turismumis de Sudo al Nordo de Oriento al Okcidento. Poste

mi iris buse al Aŭstrio. Mi estas bonŝanca ke mi estas supozeble la unua afrikano kiu jam vizitis la ĉi-jaran UK-urbon, Brno!

En Aŭstrio ĉe Alfred simile estis granda ĝojo por mi renkonti Alfred-n kaj lian familion.

Nu, kara Siv Burell, esperas mi ke en via nova domo, estas nova vivo. Mi deziras al vi sanon, pacon kaj forton.

Amike,
Espoir Ngoma Kasati

Eterna movadumanto. Membro de Afrika Komisiono de UEA. Komitatano C de TEJO. Komitatano B de UEA-komisiito de TEJO pri Edukado, Landa kaj Faka Agado. Esperantista instruisto. Respondeculo de kongra ilei-sekcio pri instruado kaj trejnado. Loĝas en Lubumbashi/DR. Kongo

https://uea.org/vikio/Kategorio:Nova%C4%B5oj_-_Espoir_NGOMA_KASATI

Argumento por Esperanto

En Libera Folio Marc van Oostendorp skribis:

Trump donis novan argumenton por Esperanto en 4 marto 2025:

Vidpunkto – Eble en ĉi tiuj malcertaj tempoj ne plu estas tiom absurda la ideo pri lingvo kiu povus unuigi anstataŭ disigi la homaron. La usona prezidento Donald Trump kaj vicprezidento J D Vance lerte uzis la ilon de potenco nomata "lingvo" dum sia renkontiĝo kun la ukraina

prezidanto Volodimir Zelenskij lastvendrede. Ili celo estis timigi kaj superruzi sian kunparolanton.

Kaj la fakto, ke la konversacio okazis en la angla, donis al ili klaran avantaĝon.

Aŭskultante anglalingvajn paroladon en la lastaj jaroj, oni rimarkis, ke li plibonigis sian lingvaĵon por pli efike plenumi sian diplomatan rolon.

Ĉu Trump aŭ Vance regas aliajn lingvojn krom la angla restas nekonate. Ili profitis de sia denaska lingvo, lingvo por starigi lingvan baron kontraŭ Zelenskij, kiu bezonis frakcion de sekundo por vortumi siajn pensojn pli. Tiun mallongan momenton ili lerte utiligis.

Kiel ni esperantistoj do agu, por plirapidigi la uzon de Esperanto?

/Siv

Por nia engaĝiĝo kiel esperantistoj, ni demandas nin en la spirito de Immanuel Kant:

Kion ni povas scii, fari, esperi – kaj kiuj ni estas vere?

Philipp Sonntag / ELBB 1/2025

Dum miloj da jaroj, multaj homoj tra la mondo sentis sin preme minacataj. Ili stoike alkutimiĝis al ĝi. La planedo estas en la antaŭ-civilizacio. Bedaŭrinde, ĉi tio estas konsiderata sufiĉe normala por multaj homoj.

Tute ne estis normala por L. L. Zamenhof. Lia ilo por racia paco estis Esperanto. Li invitis nin esti la esperantistoj, la esperplenaj. Tio estis mirinda perspektivo de sukcesa feliĉo.

Same nia antaŭcivilizacio nun (!) tute ne estas normala por nia Prezidanto de UEA Duncan Charters, ("Novjarajn Bondezirojn", Esperanto 1397(1) Januaro 2025, paĝo 3):

"La jaro 2024 estis plurilate konsterna por la enloĝantoj de nia mondo. Granda plimulto de esploristoj pli la mondo klimato notis pli ekstremajn fenomenojn, kiu avertas ke ni ne sufiĉe progresas pri la daŭripova konservado de nia planedo por stontaj generacioj.

Paralele katastrofa estis multloka daŭrigo de militado, kaj la neatingo de paco por suferantaj popoloj, kiuj sopiras kaj rajtas al normale trankvila vivo sen minacoj perdi familianojn, najbarojn aŭ la propran vivon."

Duncan Charters postulas larĝan engaĝiĝon kun Esperanto. En intervjuo (en paĝoj 10–14 de la sama numero 1/2025) lia tutmonda engaĝiĝo evidentiĝas.

La defio: "Kompreneble" nacioj reprezentas interesojn. Por la homaro, oni unue devus anstataŭigi la "Unuiĝintajn Naciojn" per la "Unuiĝintaj Homoj". Ili venus de malsamaj nacioj sed sentus sin kiel komuna grupo. Kiel familianoj, kiuj kvankam suferas streson sur troloĝata planedo, ofte sukcesas helpi kaj konsoli unu la alian.

Kiam L. L. Zamenhof komprenis, ke ni ne sukcesas fari ĉi tiun progreson, li disvolvis Homaranismon, sian filozofion de praktika etiko. Tamen, dum pli ol cent jaroj ni vane provis. Kiel ni povas eliri el ĉi tiu blokiĝo? Alia filozofo faris fundamentajn konsiderojn pri tiu ĉi dilemo. Kun la helpo de la kvar bazaj demandoj de Immanuel Kant, ni povas esplori, strebi, testi kaj finfine klarigi niajn sociajn rolojn:

Kion mi povas scii? Kion mi faru? Kion mi povas esperi? Kio estas viro?

Do ni ni esperantistoj konsideru kial ni apenaŭ socie aktivas ĉi-rilate. Tial ni pripensu: Ĉu ni estas tro stultaj? Tro resignacie maldiligenta? Ĉu ni portas nian nomon maljuste? Kiuj ni estas tamen?

Sekve, mi elektas ĉi tiujn kvar demandojn por trakti defiojn. L. L. Zamenhof iam 1890 vidis: Nacioj tra la mondo provas, plejparte vane, solvi konfliktojn. Nacioj reprezentas malsamaj interesojn. **Per homaranismo oni povas kaj devus eĉ anstataŭigi la "Unuiĝintajn Naciojn" per la "Unuiĝintaj Homoj",** kiuj venas de malsamaj nacioj. Eble sufiĉus, ke la 193 nacioj en **UN atenti malpli al siaj naciaj interesoj kaj pli al la "homaj" interesoj.** Do granda defio, kun multe por fari. Homoj estas en prepara stadio de civilizo. Pri tio, por helpi, por forlasi ĉi tiun antaŭan etapon, kapablas eble ankaŭ ni **Esperantistoj. Ni ne estas pli bonaj ol aliaj homoj. Sed ni ricevis unikan aliron de L.L.Zamenhof, nome "homaranismo".**

Problemoj kaj krizoj estas fortaj tutmonde. Kiajn eblojn ni esperantistoj havas por kontribui al plibonigoj per nia konstrua mondriĝardo? Evidente estas pluraj aspektoj por konsideri.

Mi selektas kvar ekzemplojn pri traktado de defioj. Uzante la kvar fundamentajn demandojn de Immanuel Kant, ni povas esplori, strebi, provi, kaj finfine klarigi niajn sociajn rolojn. La ekzemplaj provoj iras en kvar ĉapitroj, por nuntempo:

1. Kion ni povas esperi? Kiel ni povas levi esperojn? Konstruu esperojn!

2. Kion ni povas scii? Kio devus resti senŝanĝa, sed esti uzata pli bone?

3. Kion ni faru? Eŭropo bezonas "simpla eŭropana lingvo"

4. Kio estas la homo? Kun Homaranismo inter ekzistecaj riskoj kaj etikaj esperoj.

Konkludo:

A) Ni devus paroli Esperanton malrapide, laŭte kaj klare. Tio estus pli bone ricevita mesaĝo, pri kiu Esperanto evidente kaj klare kapablas. Kaj iuj aŭskultantoj eble respondas pli bone rimarkante tion, kion ni provas implici. Do bonvolu paroli "simpla Esperanto" tio povus helpi ĝin starigi eĉ pli bone ol antaŭe kiel "simpla eŭropa lingvo". Kaj kelkaj aŭskultantoj reagis rimarkante tion, kion ni sugestas al ili: bonvolu paroli "simpla Esperanto", kiu povus starigi sin eĉ pli bone ol antaŭe kiel "simpla eŭropa lingvo". Tio ankaŭ igus Esperanton pli konata por tute malsamaj celoj.

B) Kie malsamaj grupoj havas tre malsamajn interesojn, necesas diplomatia mediacio. Esperantistoj kiuj havas, respektas kaj konservas komunan komprenon pri Homaranismo estas aparte kapablaj pri tio. Tamen ĉi tiuj Esperantistoj devus esti fakuloj pri polemikaj aferoj, aŭ almenaŭ volonte okupiĝi pri ili kaj fari cel-orientitan penon. Tiam tio estus mesaĝo pri kio Esperanto povas evidente kaj klare esti kapabla. Kaj kelkaj aŭskultantoj respondus rimarkante tion, kion ni provas sugesti. Do bonvolu paroli "simplan Esperanton", tra ĉi tio eĉ povus starigi sin pli bone ol antaŭe kiel la "simpla eŭropa lingvo". Kaj kelkaj aŭskultantoj reagis rimarkante tion, kion ni provas sugesti: Bonvolu paroli "simplan Esperanton", kiu eĉ povus starigi sin pli bone ol antaŭe kiel la "simpla eŭropa lingvo". Tiel Esperanto ankaŭ estus pli konata kiel taŭga por tute malsamaj celoj.

C) Aurelius Augustinus plurfoje emfazis bonfaradon kiel decidan forton. Kaj li konvinke kaj intense luktis por aliro al sia Dio – malgraŭ ĉiuj duboj, ĉar la "signaloj de Dio" ne atingis lin eksplicite en klara lingvo. Li devis plurfoje mergi sin en neklarajn

antaŭsentojn kaj ĉerpi forton el neklaraj esperoj (!), kaj fortigi sian propran komunumon kiel Episkopo de Hipono. Ni povas demandi nin pri Homaranismo: Ĉu mankas al ni tia sindonemo?

Kallebäck

Malnova fonto en Gotenburgo – En gammal källa i Göteborg

de Ingegerd Granat

En bela printempa tago en 2025, ni faris ekskurson al la fonto de Kallebäck, kiu situas ĉe la regna ĉefŝoseo 40, kiu kondukas al Landvetter kaj plu en la mondon. Kaj kien ajn oni vojaĝas, akvo gravas, same grava en Jönköping kiel en Gran Canaria.

Jam en 1692, la fonto estas menciita por la unua fojo.

En la 18-a jarcento, ili komencis vendi puran kaj klaran akvon el la fonto en puraj ujoj, ĉe la Germana Preĝejo en Gotenburgo.

Post vizito al Gotenburgo, kiu komenciĝis la 13an de novembro 1787, reĝo Gustavo III daŭrigis sian vojaĝon direkte al la urbo Borås tra Kallebäck, kvar tagojn poste. Li estas renkontita ĉe la fonto de deputito de la Akvoprovizado-Komisiono de la grandurbo,

En vacker vårdag 2025, gjorde vi en utflykt till Kallebäck's källa som ligger vid riksväg 40 som leder till Landvetter och vidare ut i världen. Och vart man än reser, så är vatten viktigt, lika viktigt i Jönköping som på Gran Canaria.

Redan 1692 nämns källan för första gången.

På 1700-talet började man sälja rent och klart vatten från källan i rena kärl, vid Tyska kyrkan i Göteborg.

Efter ett besök i Göteborg, som började den 13 november 1787, fortsatte Gustav III sin färd mot Borås via Kallebäck, fyra dagar senare. Han möts vid källan av en deputation från stadens Vattenlednings-Commision, och händelsen beskrivs senare som mycket lyckad. Kungen avsmakar vattnet "på ett

kaj la okazaĵo poste estas priskribita kiel sukcesa. La reĝo gustumas la akvon "en kristala plado kaj el kristala glaso", la piedo de la glaso portanta la surskribon:

*La Najadoj de la fonto de Gustaf,
al sia plej favora Reĝo,
plej submetiĝeme la 17-an
de Novembro 1787.*

En la inaŭguro, Daniel Pettersson profitis la okazon por peti nomigi la fonton "la fonto de Gustaf", kio estis permesita. Pettersson skribis kelkajn versojn, kiujn akvonimfo leviĝinta el la fonto laŭtlegis, kaj kiuj finiĝis per peto nomigi la fonton laŭ la reĝo:

*Via alveno, Nobla Reĝo, vizitante nian
loĝejon.
Viaj ekzemploj de Graco en la Libro de la
Tempo multiĝos;
Urbo amata de Vi, la sama preparita por ni,
Al kiu Vi ankaŭ donis favoran aprobon.
Kion la Antikvo deziris, la sorto volis savi
Ĝis la tempo de Via Registaro, por ankaŭ
esti, interalie
Signo al ĉio utila kaj bona
Prefere en la ŝirmejo de Via sceptro dezirata
sukceso jam atingis;
Sed kiam Via Moŝto etendas simplan manon
Kion klaraj akvovejnoj donas, al tio etendiĝas
nia preĝo.
Ke plifortiĝu la memoro pri Via graco,
Ke ni de nun ricevas la nomon la Fonto de
Gustaf.*

Cetere, la "nimfo" faris tiel bonan impreson al la reĝo, ke "Lia Reĝa Moŝto, kiu, en atesto pri Sia kompleza favoro, prezentis al la prezentita Akvonimfo Oran medalon." Kaj la identeco de la nimfo kaj la sorto de la medalo estas nekonataj.

Oni ne povis ne rigardi enen, kaj jen kiel ĝi aspektis en ĉi tiu printempa tago.

Christalls-fat och utur ett Christalls-glas", där glasets fot har inskriptionen:

*Gustafs källas Naiader,
till sin nådigaste Konung,
underdånigast den 17
November 1787.*

Vid invigningstillfället passade Daniel Pettersson på att be om att få kalla källan för Gustafs källa, vilket medgavs. Pettersson hade författat några verser som en ur källan stigen vattennymf läste upp och som avslutades med begäran om att få namnsätta källan efter kungen:

*Din ankomst, Dyre Kung, vår boning att
besöka.*

*Skall Dina Nådes-prov i Tidens Bok föröka;
En av Dig älskad Stad den samma oss berett,
Vartill Du även ock ett nådigt bifall gett.
Vad Forntid önskat har, har ödet velat spara
Till Din Regerings-tid, att ock bland annat
vara
Ett vedermäle till att nyttigt allt och gott
Hälst i Din spiras skygd har önskad framgång
nått;
Men när Ditt Majestät en ringa hand
tillräcker*

La akvo ĉie estas la fluanta blanka oro!

La akvo de tiu fonto profitigis la mineralakvofabrikon de Gotenburgo "Apotekarnes" kaj la bierfarejon de Pripp.

"Gustafs Källa" estas fermita hodiaŭ, do ne povas kalkuli pri akvogluttoj.

"Gustafs Källa" är idag stängd så någon vattenslurk går inte att räkna med. →

Jen kio estas skribita sur la ŝildo ĉe la fonto:

La fonto de Kallebäck aŭ "fonto de Gustavo" kiun Gustavo III inaŭguris la 17-an de novembro 1787. La fonto metis la fundamenton por la akvoprovizado de Gotenburgo, tiutempe kun 11 000 loĝantoj.

La akvo de la fonto estis kondukita tra 5 km longa tubo de boritaj trunkoj, al fontano ĉe Kungspporten.

Vad klara ådror ge, vår bön sig därtill sträcker.

*Att minnet av Din nåd därmed befastas må,
Att vi härefter namn av Gustafs Källa få.*

"Nymfen" gjorde för övrigt ett så bra intryck på kungen att "Hans Maj:t, som, till betygande av Dess nådiga välbehag överlämnade till den presenterade Vatten-Nymphen en Guldmedaille." Både nymfens identitet och medaljens öde är okända.

← Man kunde inte låta bli att titta in, och så här såg det ut denna vårdag.

Vattnet överallt är det rinnande vita guldet! Vattnet från denna källa har gynnat Göteborgs mineralvattenfabrik "Apotekarnes" och Pripps bryggeri.

Detta står på skylten vid källan:

Kallebäck's källa eller "Gustavs källa" som Gustav III invigde 17 nov. 1787. Källan lade grunden till vattenförsörjningen för Göteborg, på den tiden 11 000 innevånare.

Vattnet från källan leddes genom en 5 km lång ledning av urborrade trästockar, till en fontän vid Kungspporten.

Minnesstenen formgiven av CJ Carlberg 1800.

La memorŝtono dezajnita de CJ Carlberg en 1800.

Reĝo Gustavo V vizitis la fonton en 1937 por la 150-a datreveno kaj poste subskribis la memorŝtonon.

La fontodomo kaj la memorŝtono estis deklaritaj konstrua monumento en 1973.

Sub la desegnaĵoj dekstre:

La fonto de Gustaf ĉe Kallebäck, akvareldesegnaĵo de JG Richert, desegnita en 1881 lige kun renovigaj kaj vastiglaboroj.

Kung Gustav V besökte källan 1937 till 150 årsminnet och signerade då minnesstenen.

Källhuset och minnesstenen byggnadsminnesförklarades 1973.

Under ritningarna till höger:

Gustafs källa vid Kallebäck, akvarellmålad ritning av JG Richert, upprättad 1881 i samband med upprustnings- och utbyggnadsarbeten.

La kreskado de barboj ĉe la Vikingoj

Barboj estas parto de vikinga kulturo dum jarcentoj. Foresto de barbo ne estis aprobata tiutempe, ĉar barbo estis vera signo de vireco kaj braveco. Unu el la plej karakterizaj trajtoj de la vikinga barbo estas la maniero kiel ĝi estas stiligita.

Ankaŭ hodiaŭ troviĝas homoj kiuj alte taksas la kulturon de la vikingoj. Oni fondas klubojn

por vigligi la vikingan kulturon. Interrete oni legas pri firmao, kiu produktas perlojn por fiksi en la barbo kaj perlojn por fiksi en la hararo.

El la libro **La lingvo de vikingoj**, kion legas Walter Klag en la sveda (jes vere!), estas linioj kiujn li ne komprenas. Ankaŭ mi ne tute komprenas ilin.

En *Vikingarnas Språk* de Rune Palm mi legis sur paĝo 213:

RUNE PALM
VIKINGARNAS
SPRÅK NORSTEDTS
750-1100

"På grund av hans bristande skäggväxt driver Gunnar på Lidarendes hustru Hallgerd med Njal." (Pro lia nesufiĉa barbokresko la edzino de Gunnar-på-Lidarende mokas Njal'on.)

Mi pensas ke la edzino de Gunnar, nomita Hallgerd, prenis parton por Njal, anstataŭ por sia edzo Gunnar. Njal kaj Gunnar estis najbaroj. Ili tempe estis malamikoj sed poste amikoj, solvante siajn malkonsentojn pace. Ŝajne la kreskado de la barbo estis pli forta ĉe Njal ol ĉe Gunnar. Tiam Hallgerd preferis Njal (tio estas mia interpreto, sed eble ne la ĝusta).

Walter skribas: ***Mi ne komprenas la rolon de "bristande skäggväxt" (manko de barba kreskado) en tiu epoko.***

Mi pensas ke Hallgerd preferis virecan partneron, kaj pensis ke dika barbo estus signo de vireco.

Kaj hodiaŭ?

"Ĉu svedinoj ege ŝatas abundan 'skäggväxt'?
Saluton al Svedio! – Walter"

Kion vi respondus?

Pri la enhavo de ***Orm la Ruĝa*** pluraj personoj en Libro-Rondo ne ŝatas la batalemajn vikingojn – kun aŭ sen barboj.

Ni ĉesos la legadon kaj Zoom-diskutadon fine de aprilo. La Libro-Rondo trovos alian libron, sed paŭzos ĝis aŭgusto.

Propono pri nova libro estas "Anna de Verdaj Gabloj".

Ĉu vi volus partopreni?

Demandas al vi

Siv

Mi fakte pensis ke la nordiaj dioj estis konataj en la kontinento – sed ne.

Do, antaŭ ol ni lasos *Orm la Ruĝa*, mi volus doni mallongan prezentadon de Oden, Tor kaj Freja.

Fakte, Frans G Bengtsson traktas periodon kiam pluraj religioj regis en Eŭropo: la kristana, la juda, la islama kaj la multaj dioj en la nordaj landoj.

Interese estas kiam la vikingoj miras pri moroj de la judoj kaj islamanoj: ne trinkas vinon, ne manĝas lardon. Kaj kial la kristanoj malŝatas judojn, dirante ke ili mortigis Jesuon antaŭ multaj, multaj jaroj. Kaj kial la islamanoj preĝis kun vizaĝo al la tero.

Mi antaŭe estis hezitema al la elekto de *Orm la Ruĝa*, sed malgraŭ la kruelaj faroj mi lernis pri la pensado kaj kulturo.

Kaj nuntempe – ĉu niaj estroj, regantoj, estas pli humanaj? Eble la Homaranismo, pri kiu Sonntag parolas estas ebla vojo iri, ke nur la kerno de ĉiuj religioj estas bezonata... k.t.p.

Zamenhof pensis ke oni povus konstrui templojn uzante nur la kernon de la religioj.

/Siv